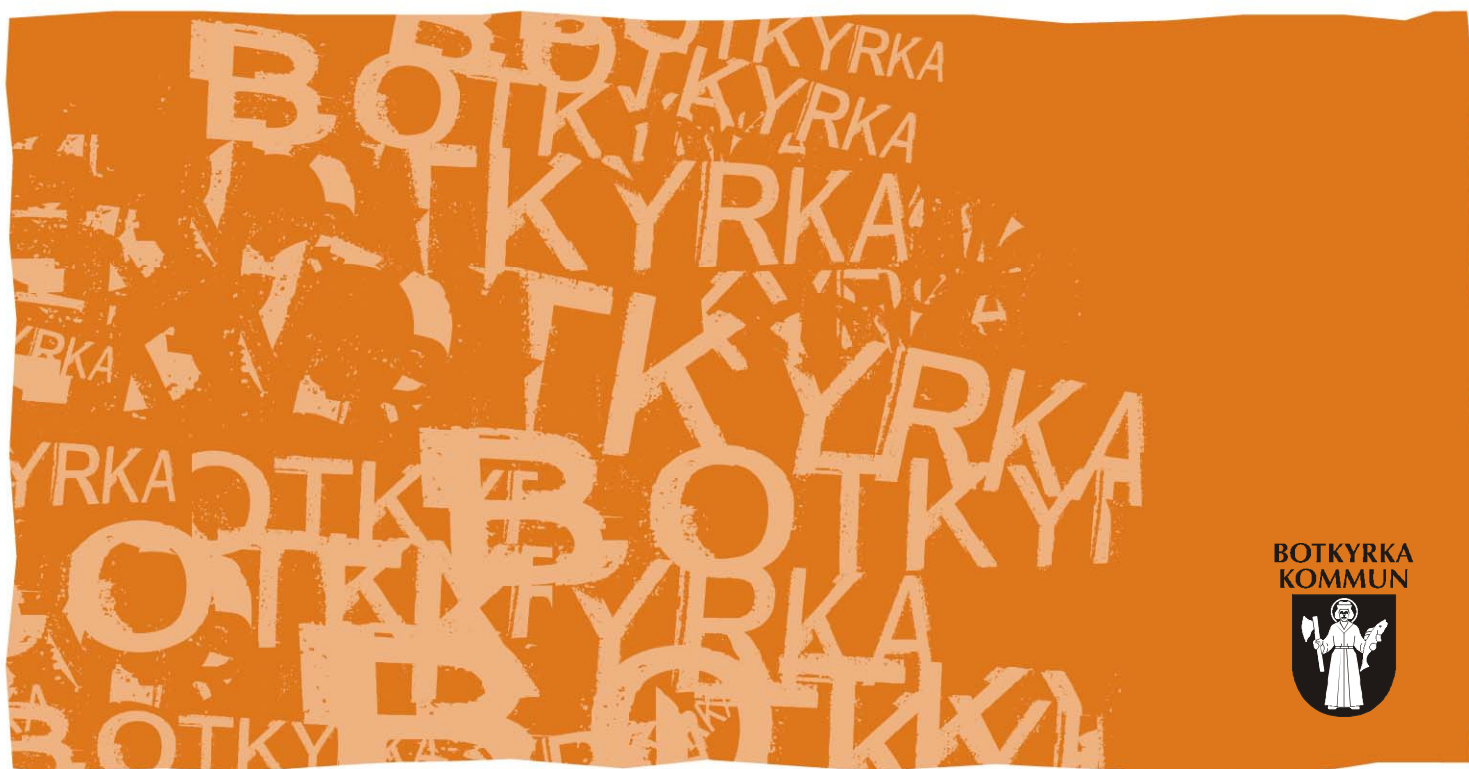

Invärldsanalys

Planeringsförutsättningar 2011-2014

Kommunledningsförvaltningen

BOTKYRKA
KOMMUN

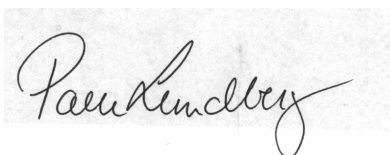

Invärldsanalys 2011-2014

Invärldsanalysen är ett av flera led i kommunens flerårsplanearbete. Den beskriver den kommunala organisationens förmåga att klara uppsatta mål för den kommande flerårsplaneperioden. Utgångspunkten är ambitionerna i kommunens fyra nyckelområden: Medborgaren i centrum, Unga och äldre i fokus, Samhälle i utveckling och Organisation för framtiden.

Invärldsanalysen kompletterar omvärldsanalysen, som presenterades i november och som fokuserar på förändringar i samhällsutvecklingen som kommunen inte själv styr över.

Mars 2010

Palle Lundberg
Kommundirektör

Invärldsanalys 2011-2014 finns att hämta på Helgonet. Du som behöver ett tryckt exemplar kan kontakta Eva Berggren på kommunledningsförvaltningen 08-530 616 16

Har du frågor om innehållet kan du höra av dig till:

Lars Olson	Helhet & Samhälle i utveckling	530 61208
Monika Blommark	Unga och äldre i fokus	530 61157
Bengt Eliasson	Medborgaren i centrum	530 61389
Anna Giotas Sandquist	Helhet & stöd för genusperspektiv	530 61371
Rolf Gustafsson	Organisation för framtiden	530 61154
Göran Karlsson	Unga och äldre i fokus	530 61159
Lena Hadad	Organisation för framtiden	530 61520
Helena Rojas Lundgren	Medborgaren i centrum	530 61394
Eva Berggren	Helhet	530 61616

Innehåll

1. MEDSKICK INFÖR NY FLERÅRSPLAN	4
2. MEDBORGAREN I CENTRUM	5
3. UNGA OCH ÄLDRE I FOKUS	8
4. SAMHÄLLE I UTVECKLING	12
4. ORGANISATION FÖR FRAMTIDEN	14
5. SLUTKOMMENTAR	17

Invärldsanalysen - en del av kommunens flerårsplanearbete

Invärldsanalysen är ett av flera led i kommunens flerårsplanearbete. I november presenterades omvärldsanalysen som beskriver förändringar i samhällsutvecklingen som kommunen på ett eller annat sätt måste ta hänsyn till i sin planering. I invärldsanalysen beskriver vi den egna organisationens förmåga att nå uppsatta mål. Invärldsanalysen belyser inte förutsättningarna för all verksamhet utan inriktas i första hand på de mål som omfattas av de fyra nyckelområdena i flerårsplanen, Medborgaren i centrum, Unga och äldre i fokus, Samhälle i utveckling och Organisation för framtiden. I arbetet med årets invärldsanalys har särskild fokus lagts på sysselsättning, barn och ungas situation, klimatfrågan och ekonomin.

Läsanvisning

Invärldsanalysen, liksom omvärldsanalysen, inleds med så kallade medskick till flerårsplanen. Det är kommunledningsförvaltningens samlade rekommendation inför flerårsplanen. Därefter följer slutsatser och målanalys för de fyra nyckelområdena. Mätbara mål och måluppfyllelse redovisas separat i bilaga 1.

1. Medskick inför ny flerårsplan

Årets invärldsanalys innehåller som vanligt ett antal slutsatser om förutsättningarna att klara ambitionerna i den gällande flerårsplanen. Några har en sådan tyngd att de behöver avgöras i det kommande flerårsplanarbetet. De är våra medskick till flerårsplanen.

Två medskick innebär att vi under flerårsplaneperioden behöver uppdatera uppdrag och se över ansvarsfördelning i organisationen. Det tredje medskicket rör vår förmåga att behålla ekonomin i balans.

- Uppväxtvillkoren för barn och unga är avgörande för Botkyrkas utveckling. En kraftsamling behöver riktas på situation för unga män och kvinnor. En samordnad ungdomspolitik kräver dels klarare ambitioner och uppdrag dels en effektiv ledning och samordning mellan flera nämnders verksamheter.
- Botkyrkaborna möter en förändrad arbetsmarknad och en förändrad arbetsmarknadspolitik. För att underlätta vägen till arbete behöver vi förnya synen på kommunens ansvar och ambitioner, ge tydligare uppdrag till berörda nämnder och en tydligare ansvarsfördelning inom bland annat politikområdena näringsliv, arbetsmarknad, socialtjänst, utbildning samt kreativitet och entreprenörskap.
- Utmaningen att hålla ekonomin i balans blir skarpare. Viljan att förbättra situationen för unga och befolkningsutvecklingen med fler äldre leder till önskemål om mer resurser. Samtidigt ger skattenivåerna i Stockholmsregionen inget tydligt spelutrymme för Botkyrka att klara situationen genom ökat skatteuttag.

2. Medborgaren i centrum

Nyckelområdet har fem mål:

1. Botkyrka är en bra kommun att bo, leva och verka i
 2. Botkyrkaborna är delaktiga och kan påverka i kommunen
 3. Kommuninvånarna får ett bra bemötande och en bra service av kommunanställda
 4. Medborgarna har lika möjligheter och rättigheter
 5. Medborgarna mår bra och har en god hälsa
- Mätbara mål och måluppfyllelse framgår av bilaga 1*

Slutsatser

- Flera av de uppsatta mätbara målen inom nyckelområdet är uppnådda eller på väg att nås. Där det gått sämre under 2009 är hur invånarna uppfattar bemötandet från de kommunanställda.
- Uppväxtvillkoren för barn och unga är avgörande för om Botkyrka ska bli en bra kommun att bo, leva och verka i. Den lokala skolan håller på att mista sin centrala roll för att skapa goda uppväxtvillkor. Speciell uppmärksamhet och kraftsamling bör riktas kring barn och unga.
- Utifrån de politiska ambitionerna om ett hållbart interkulturellt och jämställt samhälle krävs ett fortsatt tålmodigt arbete, både i nämnderna och i kommunledningen, för att nå våra mål.

Målanalys

Kommuninvånarnas uppfattning om kommunen som en bra kommun att bo, leva och verka i har en stabil positiv utveckling över åren. Än är det en bit kvar till målet men säkert inte omöjligt att nå. De senaste månadernas våldsamma händelser i Alby och Fittja bidrar till att medborgarna i områdena känner sig mindre trygga i närmiljön. En fortsatt prioritering av kvaliteten i våra verksamheter är viktig liksom ett aktivt trygghetsfrämjande arbete. Hur bilden av Botkyrka och våra stadsdelar utvecklas har också stor betydelse för kommunens attraktivitet.

Medborgarens upplevelse av delaktighet och möjlighet att påverka får relativt låga värden men har en positiv trend. Utvecklingen är likartad i andra kommuner. Vi bedömer att det mätbara målet kommer att vara svårt att nå under planeringsperioden. De insatser som kommunen gör för att öka kommuninvånarnas inflytande och delaktighet behöver analyseras och kopplas till utvecklingen av kommunmedborgarnas känsla av inflytande.

Betyget för kommunens anställda när det gäller bemötande och service har sjunkit under 2009. Här krävs ett arbete som genomsyrar hela organisationen för att nå ett bättre resultat.

Det mätbara målet för Botkyrkabornas lika möjligheter och rättigheter bör utvecklas för att bättre svara upp mot målet. Som det ser ut idag har målet uppnåtts och det är svårt att analysera vad svaren egentligen ger uttryck för.

De mätbara målen för Botkyrkabornas hälsa är inte uppnådda, men bedöms att kunna nås under planeringsperioden. Skillnaderna i hälsa mellan könen är stora liksom skillnaderna mellan stadsdelarna, vilket bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet.

Ungdomsperspektiv

Samtliga nämnder med ansvar för barn och unga samt områdesgruppernas framåtsikter lyfter fram uppväxtvillkor och levnadsförhållanden som ett centralt uppdrag som påverkar både individen och samhällets utveckling. Frågan belyses från många håll och föreslagna lösningar berör flera förvaltningar samtidigt. Det går en röd tråd från förskolebarnens uppväxtvillkor till unga vuxna som söker sig ut på arbetsmarknaden. Det är ett uppdrag som kommunen måste klara att lösa i kärnverksamheterna och i ett effektivt samarbete över förvaltningsgränser och med andra aktörer.

Framåtsiktterna visar både på effekter som beror på konjunkturedgången och på långsiktiga trender som består under längre tid. Diskrimineringen på arbetsmarknaden finns än så länge kvar även om mångfalden stadigt ökar. Tunga omvärldsfaktorer på längre sikt är som vanligt segregationen på bostadsmarknaden och det därmed sammanhängande flyttningsöverskottet av hushåll med små resurser och stora behov.

Skolan har en central funktion i att skapa kontakter och nätverk mellan kamrater, mellan föräldrar och i lokalt föreningsliv. Invånarens bild av kommunen växer ur det lokala perspektivet, särskilt under den tid i livet då barnen bor hemma. När många väljer bort den lokala skolan försvagas det lokala civila samhället och det blir svårare att skapa hemkänsla. Att vända valet av skola tillbaka till de lokala skolorna är en tuff uppgift. Det är tydligt att valet av skola inte bara beror på skolans egna prestationer, utan också påverkas av områdets status. Här blir det än klarare hur viktigt ett nära samarbete mellan våra olika förvaltningar och andra lokala aktörer är för att vända utvecklingen.

De oroliga förhållandena under hösten har direkt påverkat känslan av trygghet negativt, inte minst bland barn och ungdomar. Ett gemensamt förhållningssätt mellan samhällets olika organ behövs för att förebygga utbrott av våld och skadegörelse. Samordningen av fritidsverksamhet under helger och lov har utvecklats väl. Områdesgrupper och nätverksgrupper har förmåga att mobilisera snabbt. Att det trots allt gick ganska snabbt att få ordning på höstens oroligheter är ett gott betyg för det arbete som genomfördes. De underliggande problemen finns dock kvar.

Arbetslösheten i Botkyrka kommer att vara fortsatt hög inom de närmaste åren inte minst bland ungdomarna. Behovet av att samordna kommunens ungdomsarbete inom fritidssektor, utbildningssektor och arbetsmarknad blir mycket viktig.

De tydliga analyserna och problemformuleringarna som framkommer i flera nämnders framåtsikter kombinerat med den samverkan som utvecklas både i områdena och centralt ger en god grund att stå på för ett fortsatt arbete för att göra Botkyrka till en bra kommun att bo, leva och verka i. Utifrån de politiska ambitionerna om ett hållbart interkulturellt och jämställt samhälle saknas dock i många fall tillräckligt nedbrutna analyser. En bredare analys av hur våra insatser påverkar olika grupper krävs som stöd för uppföljning så att vi kan säkerställa rätt handlingsvägar.

Sammanfattningsvis kan vi se att mycket inom nyckelområdet går åt rätt håll. Försämringen när det gäller bemötande pekar på vikten av att inte tappa uppmärksamhet på frågor som är relativt lätta att åtgärda. Betydligt svårare är det att motverka effekter av segregering, diskriminering och konjunktursvängningar. Här måste vi samarbeta inom och utom kommunen för att effektivt och systematiskt använda de arenor vi har till förfogande.

3. Unga och äldre i fokus

Nyckelområdet har tre mål:

1. Barn och ungdomar har goda uppväxtvillkor i Botkyrka
 2. Ungdomar har kunskaper som ger förutsättningar för vidare studier eller arbete
 3. De äldre kan efter sina förutsättningar behålla sin livskvalitet
- Mätbara mål och måluppfyllelse framgår av bilaga 1*

Slutsatser

- För att nå målet måste de äldre ungdomarna få bättre förutsättningar för studier och arbete och en meningsfull fritid. De unga som lämnar skolan behöver uppmärksammas i ett helhetsperspektiv. En samordnad ungdomspolitik breddar perspektivet på ett bra sätt men kräver samordning och ledning mellan flera nämnders verksamheter.
- En öppenhet för okonventionella lösningar och ett nära samarbete mellan våra egna förvaltningar och andra aktörer är nödvändig för att vända utvecklingen i de stadsdelar där allt fler väljer bort den lokala skolan.
- Det kommunala åtagandet tenderar att bli bredare och spänna över flera åldersgrupper. Behoven av kommunens insatser ökar men det är samtidigt ett sätt att förebygga tunga och kostsamma sociala insatser i ett senare skede.
- Årets framåtsikter pekar på att nämnderna effektiviserar sitt resursutnyttjande genom riktade insatser till olika målgrupper och stadsdelar istället för generella åtgärder.
- Ökningen av antalet äldre ställer ökade krav på äldreomsorgen. För att verksamheten inte ska sluka allt större del av de gemensamma resurserna krävs ett fortsatt effektiviseringsarbete.
- Olikheter i kvinnors och mäns omsorgstagande av äldre anhöriga minskar kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Det är viktigt att säkerställa att kvinnor och män som brukare och anhöriga möter samma förväntningar och beviljas omsorg på lika villkor

Målanalys

Barn och ungas uppväxtvillkor

I medborgarundersökningen 2009 har andelen positiva svar sjunkit när det gäller hur medborgarna ser på barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen. Andelen som instämmer i påståendet ligger än så länge långt ifrån det uppsatta målet. Variationerna mellan stadsdelarna är stora, svaren från de södra delarna är mer positiva än svaren från de norra.

I barn- och ungdomsnämndens ”trygghetsindex” för elever i skolår 5 och 8 ligger värdena på fortsatt höga nivåer medan ”trivselindex” i motsvarande mätning har gått tillbaka något. Kultur- och fritidsvaneundersökningen 2008 visar att det är en bit kvar till målet att 90 % av ungdomarna ska anse sig ha en bra fritid.

Antalet barn i förskole- och grundskoleåldrarna ökar medan gymnasieåldrarna går tillbaka i antal. Gruppen ”unga vuxna” mellan 19-24 år ökar relativt snabbt.

Samhällsutvecklingen medför att ungas etablering på arbets- och bostadsmarknaderna tenderar att ske i allt senare ålder. Den generella konjunkturedgången och dess konsekvenser för invånarna förstärker denna tendens. Jämsides tenderar kommunens åtagande att utvidgas för åldersgrupper som har lämnat tonåren men ännu inte etablerat sig i vuxenvärlden. Behoven ökar därmed snabbare än vad som motiveras enbart av åldersstrukturen. En bättre samordnad ungdomspolitik med särskilt fokus på ungas sysselsättning och arbetsmarknad är nödvändig. En ”förlorad” ungdomsgeneration skapar långsiktiga beroenden av kostsamma sociala insatser.

Nämndernas framtidsriktningar innehåller förslag med en inriktning mot helhetssyn och förbättrad måloppfyllelse. I den riktningen pekar kultur- och fritidsnämndens förslag att ge nämnden i uppdrag att samordna och driva kommunens ungdomspolitik och ungdomsarbete.

Barn- och ungdomsnämnden föreslår att alla barn mellan 1-5 år får rätt till heltidsförskola även om föräldrarna är arbetslösa eller föräldralediga. Samtidigt är ambitionen att höja personalens utbildningsnivå framförallt inom förskolan genom att öka andelen högskoleutbildade till 50 procent jämfört med dagens nivå, 30 procent. Tillsammans innebär detta höjda personalkostnader.

Barn och ungas kunskaper

Kunskapsutvecklingen för Botkyrkas barn och unga visar ingen större förändring under senare år. Behörigheten till gymnasiet ligger runt 85 % och fullgjord gymnasieutbildning för mantalsskrivna 20-åringar runt 63 %. Med den takten kommer det att bli svårt att nå uppsatta mål.

Barn- och ungdomsnämnden tar i sin beskrivning av utgångsläget i framtidsriktningen avstamp i skolverkets analys av vad som påverkar resultaten i skolan. Segregering, decentralisering, differentiering och individualisering är fyra viktiga utvecklingstendenser både generellt och i Botkyrka.

Barn- och ungdomsnämndens analys av resultaten i grundskolan visar att resultatskillnaderna mellan skolor och grupper är stor. Även med hänsyn till bakgrundsfaktorer enligt SALSA är skillnaderna stora. Enligt södertörnsjämförelserna är skillnaderna i betygsresultat mellan kommunala grundskolor och friskolor större i Botkyrka än i södertörnskommunerna som helhet. Flickor har bättre skolresultat men visar tecken på psykisk ohälsa i högre grad än pojkarna. Skillnaderna i resultat mellan flickor och pojkare är dock lägre i Botkyrka än i landet.

41 procent av eleverna i grundskolan väljer en annan skola än den närmaste, inom eller utanför kommunen. I skolår 7-9 är andelen 51 procent. Elevernas/föräldrarnas benägenhet att välja skola ställer stora krav på kommunens egna skolor för att motverka de segregationseffekter som försvårar kunskapsutvecklingen i skolor med vikande elevtillströmning.

Bland de utvecklingsspår som framförs i nämndens framåtsikt märks språkutveckling, utvecklat organisations- och ledningsarbete och profilering av skolåren 6-9.

Lokalkostnaderna ökar snabbare än undervisningskostnaderna. Per elev ökade kostnaden för lokaler i grundskolan med 9 procent 2009. För att kunna möta ökade behov inom förskola och skola behöver vi hushålla och utnyttja befintliga lokalresurser och från fall till fall överväga resursfördelningen mellan lokaler och direkta undervisningsinsatser.

Antalet gymnasieelever sjunker med i drygt 100 elever per år under de närmaste åren. Elevantalet bedöms inte minska i samma takt eftersom fler elever går längre än 3 år i gymnasieskolan. Elevunderlaget minskar några år i hela Stockholms län vilket betyder att det en tid framöver kommer att finnas fler utbildningsplatser än elever och en tilltagande konkurrens om eleverna.

Gymnasieorganisationen påverkas redan från hösten 2010 av den reformerade gymnasieskolan som införs 2011. Bland förändringarna märks att nuvarande programindelning ersätts av tre huvudinriktningar; studieförberedande, yrkesförberedande och lärlingsutbildning. Vidare ersätts nuvarande IV programmet av fem så kallade särskilda program.

Botkyrka ligger bra till i en jämförelse över elever som avslutat gymnasieskolan och påbörjar högskolestudier inom tre år. Sett till alla 20 åringar i kommunen har däremot en relativt låg andel, 64 procent, fullföljd gymnasieutbildning. Grundläggande behörighet till högre studier har drygt hälften av 20 åringarna. Andelen pojkar med grundläggande behörighet sjönk 2009. Avståndet till uppsatt mål ifråga om fullföljd gymnasieutbildning är fortfarande stort. Fokus behöver koncentreras till vilket stöd olika elevgrupper behöver för att kunna fullfölja sin utbildning.

Äldre

Olika undersökningar när det gäller de äldre botkyrkabornas levnadsvillkor visar på en del motsägelsefulla resultat.

Kommunens medborgarundersökning, som mäter kommuninvånarnas allmänna inställning visar att 73 procent av befolkningen tycker att det känns tryggt att åldras i kommunen. Det råder en relativ samstämmighet mellan stadsdelarna, intervallet ligger mellan 70-74 procent. Jämfört med 2008 är det en minskning med tre procentenheter. Nedgången är störst i Fittja och Tullinge.

Fler män än kvinnor instämmer i påståendet att det är tryggt att åldras i kommunen. Vi kan också se att ju längre tid man varit bosatt i kommunen desto

mer benägen är man att hålla med om påståendet. Åldersgruppen över 65 år, både män och kvinnor, är inte mer oroliga än andra åldersgrupper.

Den undersökning som vård- och omsorgsnämnden gör bland sina brukare visar också att flertalet (90 procent) känner sig nöjda med tryggheten. Där- emot får äldreomsorgen relativt låga omdömen i den jämförelse mellan lan- dets kommuner som Sveriges kommuner och landsting gör. Det är en hel- hetsbedömning ur rad aspekter och kan inte jämföras med de ovan nämnda undersökningarna. I dessa jämförelser hamnar Botkyrka på 112:e plats när det gäller särskilt boende och på plats 283 när det gäller hemtjänst.

Omsorgsgivande till äldre har en påverkan framför allt på kvinnors deltagan- de på arbetsmarknaden. På nationell nivå är det nio gånger vanligare bland kvinnor än bland män att arbeta deltid eller att stå utanför arbetskraften på grund av omsorgsansvar för äldre anhöriga. Till en del gäller det säkert även Botkyrka, men bedömningen är att denna påverkan på kvinnors förvärvsfre- kvens totalt sett är liten och att det inte kan förklara den minskade förvärvs- frekvensen bland kvinnor i norra Botkyrka.

Många äldre kan och vill arbeta längre. Sedan mitten av 90-talet har en ökan- de andel äldre mellan 60 och 65 blivit kvar i arbetskraften. Även efter 65 år väljer många att fortsätta att arbeta. Detta bidrar naturligtvis till en ökad väl- färd inte enbart för individen utan också för samhället.

Antalet äldre ökar under hela planeringsperioden. År 2014 har kommunen nästan 350 fler personer 80 år eller äldre än idag. Tillsammans med de effek- ter som konjunkturutvecklingen får för kommunens ekonomi ställs höga krav på en effektiv organisation.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att Botkyrka möter samma problematik som kommunsektorn i stort. Jämförelser över tid visar att andelarna av de of- fentliga transfereringarna som går till de äldre ökat, medan andelen som går till de unga i stort sett varit oförändrade.¹ När behoven ökar både för de äldre och för de unga ställs stora krav på effektiv resursfördelning. Att i det läget balansera kostnader för de äldre genom att minska investeringarna för de unga är inte hållbart i ett långsiktigt perspektiv.

¹ Institutet för framtidsstudier Balansen mellan de unga och de gamla

4. Samhälle i utveckling

Nyckelområdet har fem mål:

1. Fler Botkyrkabor har arbete och den egna kompetensen tas tillvara.
2. Ett aktivt näringsliv ger fler Botkyrkabor arbete.
3. Botkyrka bidrar inte till klimatförändringar.
4. Medborgarna skapar samhörighet och hemkänsla i Botkyrka.
5. Invånarna i Botkyrka upplever att kommunen stimulerar till kreativitet och entreprenörskap.

Mätbara mål och måluppfyllelse framgår av bilaga 1

Slutsatser

- För att underlätta vägen till arbete behöver vi under den kommande flerårsplaneperioden ta ett bredare grepp inom politikområdena näringsliv, arbetsmarknad, socialtjänst, utbildning samt kreativitet och entreprenörskap för bättre samordnade insatser.
- Kommunens service mot näringslivet har förbättrats men höjer sig inte ännu inte över det medelmåttiga.
- För klimatmålet och det mer komplexa målet om medborgarnas samhörighet och hemkänsla behöver vi uthålligt arbeta vidare efter fastlagda inriktningar.

Målanalys:

Sambanden mellan de tre målen om att fler arbetar, om ett aktivt näringsliv och om ett samhälle präglad av kreativitet och entreprenörskap blir allt tydligare och behandlas därför samtidigt.

Som en följd av lågkonjunkturen kommer målen om fler som arbetar inte att nås i det kortare tidsperspektivet och det lokala näringslivet är pressat av samma skäl. Dessutom är det allt färre medborgaresom uppfattar att kommunen satsar på kreativitet och entreprenörskap.

Det är uppenbart att botkyrkaborna är mer pressade av situationen på arbetsmarknaden än många andra delar av regionen och att minskad köpkraft också får återverkningar för många företag verksamma med handel och tjänster. Situationen ser olika ut för olika grupper av Botkyrkabor. De som framför allt drabbas är grupper som är på väg ut på arbetsmarknaden, det vill säga den stora gruppen unga födda på 90-talet och nyanlända invandrare. Vi kan också se en kontinuerligt minskande förvärvsfrekvens bland kvinnor i Alby, Fittja och Hallunda/Norsborg, men detta är en långsiktig trend och inte bara en effekt av lågkonjunkturen.

Vi räknar samtidigt med att en ökad efterfrågan på arbetskraft kommer i slutet av flerårsplaneperioden. Vår unga, internationella befolkning bör vara en tillgång - men utbildnings- och kompetenskrav och kraven på individen kommer att vara ytterligare skärpta på arbetsmarknaden ”efter krisen”.

Sysselsättningsproblemet och insatser för att möta situationen behandlas i många av nämndernas framtidsplaner. Men för att klara flerårsplanens mål är kommunens egna insatser av allt att döma inte tillräckliga. Det är svårt att kritisera de insatser som görs, vi gör i huvudsak saker på rätt sätt inom våra insatsområden, som näringsliv, arbetsmarknad, socialtjänst samt kreativitet och entreprenörskap. Däremot är det tveksamt om vi gör tillräckligt – om vi gör rätt saker. Ett enkelt konstaterande är att dagens uppdrag till nämnderna behöver utvecklas för att klara morgondagens behov.

För att vända trenderna behöver vi utveckla kommunens engagemang inom det område som ligger ”mellan” traditionella näringslivsinsatser, arbetsmarknadsåtgärder, socialtjänst, utbildning och den tyngdpunkt mot kulturområdet som kreativitet och entreprenörskap för närvarande har. För detta krävs i ett första steg en utvecklad syn på kommunens ansvar och ambitioner, tydligare uppdrag till berörda nämnder och en tydligare ansvarsfördelning inom kommunens organisation. Därefter finns förutsättningar att samordna kommunens insatser på ett ännu mer målmedvetet sätt.

En särskild fråga är hur näringslivsklimatet utvecklas. Ur senaste undersökningen om kommunens näringslivsservice kan vi konstatera att kommunen får bättre betyg, men att det fortfarande inte höjer sig över medelvärdet i landet och till och med släpar lite efter grannkommunerna i regionen.

När det gäller klimatmålet är situationen en annan än kring sysselsättningen. Här är trenden att utvecklingen går åt rätt håll – att utsläppen av koldioxid minskar. Samtidigt är nämndernas framtidsplaner knapphändiga när det gäller bidragen till att klara målet. Med den särskilda satsning som genomförs under 2010, med bland annat en centralt placerad klimatsamordnare, bör målet kunna hanteras bättre.

Målet om samhörighet och hemkänsla är mycket komplext. Arbete pågår med att ta fram långsiktiga handlingsprogram för var och en av våra stadsdelar. Genom en dialogprocess kopplas de absolut viktigaste inslagen i kommunens service ihop med andra prioriterade utvecklingsåtgärder, vilket läggs som grund för åtaganden i flerårsplanen. En kommande utvärdering av utvecklingsprogrammen får behandla betydelsen för måluppfyllelsen.

4. Organisation för framtiden

Målområdet har fem mål:

1. Kommunens verksamheter bedrivs på ett fossilbränslefritt och energisnålt sätt
2. I Botkyrka är arbetsklimatet gott och sjukfrånvaron låg
3. Den etniska mångfalden ökar bland kommunens anställda
4. Kommunens ekonomi är stabil och i balans
5. Kommunens verksamheter bedrivs på ett effektivt och kreativt sätt

Mätbara mål och måluppfyllelse framgår av bilaga 1

Slutsatser

- Vi behöver ta ytterligare initiativ för att vi ska nå upp till målen om minskad energiförbrukning.
- Vi behöver fokusera ytterligare för att utveckla delaktighetsformer och rutiner. För att sänka sjukfrånvaron behövs det förebyggande arbetet uppmärksammas och rehabiliteringsåtgärder sättas in tidigare.
- Målet om en ökad etnisk mångfald kommer att uppnås.
- De höga investeringsnivåerna gör att vi drar på oss framtida ökade räntekostnader som måste finansieras genom höjd skatt eller minskade verksamhetskostnader
- Vi kommer säkert att klara de kostnadsminskningar som flerårsplanen förutsätter men har svårt att följa upp effekterna i våra verksamheter.

Målanalys

Energianvändning

För att nå målen om en verksamhet, som bedrivs på ett fossilbränslefritt och energisnålt sätt måste vi hitta ett tydligare arbetssätt som kan leda till de uppsatta målen. Hos servicenämnden har en inventering påbörjats av kommunens fordon och arbetsredskap, i syfte att ta reda på kostnaderna och förutsättningarna för en övergång till andra bränslen. Motsvarande inventering behöver göras för kommunens fastigheter.

För ambitionen att minska energiförbrukningen har en del spridda åtgärdsförslag tagits fram. Till en del kan det bero på oklarheter kring ansvarsfördelningen mellan tekniska nämnden som hyresvärd och de kommunala hyresgästerna. För att få fart på arbetet måste det tas fram siffror på den nuvarande energiförbrukningen som gör att man på ett tydligt sätt visar vilket utgångsläge man har och vart man ska nå. Även här finns en otydlighet om detta ska ske genom ett centralt initiativ eller om det ligger på respektive enhet.

Det är också viktigt att kommunsamägda bolag som är verksamma inom fjärrvärmesektorn agerar så att de bidrar till att nå kommunens mål.

Ekonomi i balans

Resultatet för 2009 ligger på en nivå som överstiger 2 procent av skatteintäkterna vilket är det mål som är uppsatt som ett genomsnitt för flerårsplaneprioden. Resultatet är väsentligt bättre än vad vi räknade med i årets tertialuppföljningar. En del av resultatet utgörs dock av intäkter som är kopplade till kommunens pensionsplaceringar. Då dessa inte är avsedda att täcka kommunens löpande driftkostnader eller finansiera våra investeringar bör heller inte räknas in i resultat för denna avstämning. Tar vi hänsyn till detta uppgår 2009 års resultat till 1,7 procent av skatteintäkterna.

Genom att resultaten under de 3 första åren i mandatperioden ligger nära det uppsatta målet finns det förutsättningar att nå det mätbara målet som är formulerat för mandatperioden. Det budgeterade resultatet för 2010 ligger dock under 2 procent vilket i så fall skulle kräva ett resultat som är bättre än budget.

Även om vi kan nå det mätbara målet för mandatperioden finns det siffror som kan motverka en ekonomisk stabilitet och balans. Det gäller framför allt utvecklingen investeringsvolymerna och den ökade upplåningen som är en följd av detta. Vid ingången av mandatperioden uppgick kommunens låneskuld till 571 miljoner kronor. Vid utgången av 2009 uppgick låneskulden till 746 miljoner. Samtidigt finns kortfristiga skulder som ännu inte förfallit till betalning men som kommer att medföra en ökad upplåning. Beloppsmässigt kommer dessa successivt att innebära en ökad upplåning med 185 miljoner. Tar man hänsyn till detta skulle upplåningen ligga på ca 930 miljoner vilket är en ökning med 360 miljoner på 3 år. Ökningen kommer att fortsätta med hänsyn till beslutade investeringar i budgeten för 2010 och gällande flerårsplan. Tyngdpunkten i dessa investeringar ligger inom skola och barnomsorg.

Den ökande upplåningen gör att vi nu drar på oss framtida räntekostnader som medför svårigheter att upprätthålla balans mellan kostnader och intäkter. Genom de extremt låga räntenivåerna som vi har just nu döljs en del av effekterna av den ökade upplåningen. Vi kommer att få en utveckling med högre räntenivåer och detta kommer få en betydande påverkan på kommunens räntekostnader och därmed ekonomiska läge.

Det föregående avsnittet om Unga och äldre i fokus visar tydligt på ytterligare ett dilemma för målet om ekonomi i balans under den kommande flerårsplaneprioden. Det går inte att bortse från att viljan att förbättra situationen för unga kommer leda till önskemål om mer resurser. Dessutom leder befolkningsutvecklingen i sig till ökande krav på insatser inom vård- och omsorgsverksamheterna. Samtidigt ger skattenivåerna i stockholmsregionen inget tydligt spelutrymme för Botkyrka att klara situationen genom ökat skatteuttag.

Effektiviseringar

I flerårsplanen har effektiviseringsbeting på totalt 200 miljoner fördelats på de olika nämnderna. Detta sker genom reducering av driftramarna. Förvaltningarna kommer sannolikt att klara att genomföra de kostnadsminskningar

som krävs men det är svårt att bedöma hur mycket som åstadkoms genom effektiviseringar. En del av de utlagda betingen kommer säkert att klaras genom rena besparingar. I den mån som det inte medför någon försämring av resultaten i verksamheterna är detta också en effektivisering. Då vi har svårt att mäta resultaten i verksamheterna och då det i vissa fall slår igenom på resultaten med fördröjning kommer det bli svårt att följa upp det faktiska utfallet. Även om vi kan påvisa att resultaten i verksamheterna förbättrats finns det en risk för att brukarna upplever det som försämringar. Generellt kan man ändå säga att nämnderna/förvaltningarna kan bli bättre på att beskriva de effektiviseringar som görs och analysera hur kostnadsminskningarna påverkar den egna verksamheten.

Personal

Medarbetarnas delaktighet, engagemang och ansvarstagande är en förutsättning för att skapa en god verksamhet och en god arbetsmiljö. Genom att aktivt delta innan beslut fattas tar medarbetaren ansvar för verksamheten. Kommunens samverkanssystem ger medarbetarna möjlighet till inflytande, delaktighet och utveckling. Kärnan i samverkanssystemet är arbetsplatsträffar, samtal mellan medarbetare och chef och ett gott samarbete med de fackliga organisationerna. Vid arbetsplatsträffar och i andra samtal och dialoger identifierar medarbetare och chefer möjligheter att utveckla sin verksamhet och skapar förutsättningar för att nå verksamhetsresultaten.

De förestående pensionsavgångarna tvingar oss att vässa oss ytterligare som arbetsgivare för att behålla våra kompetenta medarbetare och attrahera nya. Det ställer högre krav på oss att skapa förutsättningar för delaktighet för våra medarbetare. Under året har vi utbildat samtliga chefer i det nya samverkanssystemet och med en gemensam grund att stå på har alla chefer fått i uppdrag organisera sin samverkan på arbetsplatsnivå tillsammans med sina medarbetare.

Dessutom ser vi ett behov av att utveckla och beskriva våra processer och verktyg för att stödja cheferna och möjliggöra deras arbete med kärnverksamheten.

För 2009 har vi uppnått delaktighetsmålet och bedömer att vi behåller det och utvecklar det ytterligare.

Tack vare regelförändringarna och ett krafttag på alla förvaltningar har sjukfrånvaro gått ner till 6,8 procent. Statistiken visar att kvinnor har högre sjukfrånvaro än män. Detta är inte unikt för Botkyrka utan gäller för hela arbetsmarknaden, men är särskild tydlig i offentlig sektor. I Botkyrka var sjukfrånvaron 2009 för kvinnor 8 procent och för män 3,4 procent. En del av förklaringen kan ligga i att kvinnor oftare arbetar inom barnomsorg, skola och i äldreomsorgen med arbeten som bland annat innebär hög smittorisk och tunga lyft. Här krävs dock en fördjupad analys för att hitta övriga pusselbitar.

Sjukfrånvaro medför stora kostnader för kommunen och betydligt kraftfullare insatser och uppföljningar krävs för att sänka sjukfrånvaron ytterligare. Målen behöver revideras också. Bedömningen är att förvaltningarna behöver satsa ännu mer på det förebyggande arbetet och uppmärksamma rehabiliteringsbehoven betydligt tidigare.

Den etniska mångfalden ökar generellt i regionen och vi ska återspegla samhället vi verkar i. Förutom lagstiftarens krav på ett antidiskriminerande arbete är vår övertygelse att mångfalden bidrar till verksamheternas kreativitet, effektivitet och produktivitet. För att kunna nå målet 2013 behöver vi kompetensutveckla våra chefer i rekrytering och säkerställa den processen från icke-diskriminerande inslag. Ett sådant utvecklingsarbete kommer att pågå under året. Dessutom pågår för närvarande arbete med att ta fram en interkulturell strategi som ska vägleda vårt arbete. Strategin behöver dock förankras och implementeras i organisationen för att det ska slå igenom och resultat uppnås.

5. Slutkommentar

För flera av våra målområden går utvecklingen i rätt riktning. Medborgarna ser positivt på att bo, leva och verka i kommunen, känner sig trygga och kan rekommendera en vän att flytta till sitt bostadsområde. Vi kan också konstatera att vi nu till största delen har lagt botten av lågkonjunkturen bakom oss. Stockholmsregionen har inte drabbats lika hårt som andra regioner och jämfört med många kommuner har Botkyrka bra utvecklingsförutsättningar. Situationen på arbetsmarknaden kommer dock även fortsättningsvis att vara besvärlig för många Botkyrkabor. För att klara flerårsplanens mål om sysselsättning är kommunens egna insatser av allt att döma inte tillräckliga. Vi behöver också ta den besvärliga situationen för kommunens unga män och kvinnor på största allvar. Vi behöver samordna kommunens insatser på ett ännu mer målmedvetet sätt.